

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของการศึกษา

ยา เป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ซึ่งเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ตั้งแต่มอยู่ในครรภ์มารดา และตลอดเวลาในการดำเนินชีวิตจนกระทั่งสิ้นชีวิต อุตลัทธิกรรมผลิตยาจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะเข้าผูกพันอย่างใกล้ชิดกับการดำรงชีวิตของประชาชนทุกระดับชั้น นอกจากนี้ทางด้าน การทหารยา ยัง เป็นยุทธปัจจัยหลักที่จำเป็นจะต้องจัดหาหรือเตรียมสำรองให้พร้อมเพื่อป้องกันการขาดแคลนในยามคับขัน นโยบายด้านยาจึงเป็นนโยบายที่สำคัญของรัฐบาลในทุกประเทศ

สำหรับการแพทย์และเภสัชกรรมของไทย เริ่มต้นในสมัยใดไม่ปรากฏแน่ชัดแต่พอ จะสรุปได้ว่ามีมาก่อนสมัยสุโขทัยแล้ว ตามหลักฐานสมัยอยุธยา กล่าวถึงการรักษาแบบแผน โบราณของไทยว่าเป็นวิชาที่ได้รับมาจากประเทศอินเดีย (22:5) โดยเหตุที่ยาไทยแผน โบราณนั้นส่วนใหญ่เป็นยาล้วนตัวของแพทย์ผู้ใช้ยาเอง มักมีการปิดบังตำราแย่งกัน เครื่อง ยาที่เป็นสมุนไพรก็มีต่างกัน ผู้ที่จะปรุงยาได้จะต้อง เรียนรู้เกี่ยวกับพันธุ์ไม้และสมุนไพรต่าง ๆ ซึ่งก็ไม่มีหลักเกณฑ์ที่ทั่วไปที่แน่ชัด ประกอบกับการแพทย์และเภสัชกรรมจากตะวันตกได้เริ่มเข้าสู่ประเทศไทยโดยนักเผยแผร์ศาสนาชาวยุโรปเมื่อประมาณ 80 ปีที่แล้ว (23:3) ความ เหมือนว่าในด้านประสิทธิภาพและความสะดวกในการใช้ทำให้ยาแผนปัจจุบันเข้าแทนที่ยา แผนโบราณของไทย จนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ปรากฏว่าตลาดยาแผนปัจจุบันจะมีมูลค่าประมาณ ร้อยละ 80-85 ของตลาดยาภายในประเทศ อีกร้อยละ 15-20 ซึ่งจะมีมูลค่าประมาณ 1,500-2,000 ล้านบาทจะเป็นของตลาดยาแผนโบราณ (11:131) สำหรับยาแผนปัจจุบัน หลักเกณฑ์การหาขนาดตลาดยาแผนปัจจุบันของสถาบันพัฒนาเอเชียและแปซิฟิกแห่งสหประชาชาติ (UN-APDI United Nations Asian and Pacific Development Institute) ร่วมกับคณะเภสัชศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล ประมาณว่าประเทศไทยมียาแผนปัจจุบันที่ออก จำหน่ายปลีกตมมูลค่าปีละถึง 10,000-12,000 ล้านบาทเศษ (13:1) ซึ่งจากการสำรวจ ขององค์การอนามัยโลก พบว่าคนไทยหนึ่งคนจะบริโภคยาโดยเฉลี่ยนับเป็นมูลค่าที่สูงมากและ สูงกว่าประเทศอื่น ๆ ในเอเชียด้วยกัน ยกเว้นประเทศญี่ปุ่น

ตารางที่ 1 มูลค่าการบริโภคยาในประเทศไทย

ปี	ราคาขายปลีก (ล้านบาท)	เพิ่มขึ้นร้อยละ
2513	2711	7.1
2514	3037	12
2515	3392	11.7
2516	3816	12.5
2517	4388	15
2518	5002	14
2519	5752	15
2520	6557	13.9
2521	7475	14
2522	8522	14
2523*	9799	14
2524**	11072.9	13
2525**	12512.4	13

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

* ตัวเลขของทางสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา แจ้งว่าปี 2523 มีมูลค่าการบริโภคประมาณ 11000 ล้านบาท

** ตัวเลขประมาณการ

จากตัวเลขเป็นการยืนยันได้ว่ายาแผนปัจจุบันได้เข้ามามีบทบาทแทนที่ยาแผนโบราณเดิมเกือบสมบูรณ์ ซึ่งความรู้และเทคโนโลยีในการผลิตยาแผนปัจจุบันล้วนมีต้นกำเนิดจากประเทศทุนนิยมในต่างประเทศทั้งสิ้น นั่นคือ หมายถึง สหรัฐอเมริกา สวีตเซอร์แลนด์ เยอรมัน อังกฤษ และญี่ปุ่น ที่เป็นบริษัทใหญ่ ๆ ซึ่งแม้ล่าช้าไปทั่วโลกรวมทั้งในประเทศไทยด้วย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งกำหนดขอบเขตการศึกษาในหัวข้อ เรื่องการวางแผนและควบคุมของบริษัทผลิตยาต่างประเทศในประเทศไทย ในภาคเอกชนนั้นนอกจากยาจะเป็นสินค้าที่เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับสุขภาพและอนามัยของประชาชนโดยทั่วไปแล้ว อุตสาหกรรมผลิตยา ยังเป็นอุตสาหกรรมที่ให้กำไรต่อหน่วยสูง จึงมีการแข่งขันกันอย่างเข้มข้นครอบคลุมไปทั่วโลกระหว่างบริษัทยาข้ามชาติยักษ์ใหญ่ต่าง ๆ รวมทั้งในประเทศไทย ซึ่งเป็นความจริงที่ต้องยอมรับว่า องค์การทุกองค์การในสังคมทุกรูปแบบมิได้ตั้งขึ้นเป็นอิสระ เฉพาะตัวของตัวเอง บริษัทผลิตยาในประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นบริษัทล่าช้าหรือร่วมลงทุนกับต่างชาติหรือของคนไทยเอง ไม่ว่าจะประกอบธุรกิจประเภทใดขนาด เล็กหรือใหญ่ต่างก็ต้องอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมของประเทศไทยในปัจจุบันนับได้ว่ามีความเห็นพ้องอยู่มาก ดังนั้นการวางแผนซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้ธุรกิจอยู่รอดและเจริญเติบโตได้ในสภาวะการณ์เช่นปัจจุบันจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่ควรจะศึกษาอย่างยิ่ง เพราะการวางแผนเป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้บริหารจัดการองค์การของตนให้สามารถอยู่ในระดับความเหมาะสมสูงสุดทั้งในด้านผลประโยชน์และพยายามหลีกเลี่ยงอุปสรรคหรือข้อจำกัดจากสภาพแวดล้อมให้ได้มากที่สุด เท่ากับเป็นการมุ่งปรับตัวป้องกันไว้ล่วงหน้า ก่อนที่จะเกิดปัญหาจนยากที่จะแก้ไข นั่นคือองค์การจะสามารถเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขภายในเพื่อให้เข้ากับสภาวะการณ์ภายนอกได้อย่างไร อันเป็นสิ่งที่น่าสนใจและนำมาซึ่งการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ การที่คัดลอกกลุ่มตัวอย่างจากบริษัทผลิตยาต่างประเทศในประเทศไทยก็เพราะบริษัทเหล่านี้จัดได้ว่าเป็นโรงงานขนาดใหญ่ที่มีหลักเกณฑ์การผลิตอยู่ในขั้นดี (Good Manufacturing Practice-GMP) มีการบริหารงานที่ทันสมัย มีระบบการวางแผนและควบคุมซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจที่มีประสิทธิภาพอันเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป เพราะเป็นล่าช้าของบริษัทยุโรปที่ที่มีความเจริญก้าวหน้าในกิจการด้านนี้ มีการวางแผนและควบคุมอยู่แล้ว เพื่อประโยชน์สำหรับผู้สนใจได้ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาทางด้านการวางแผนและควบคุมหรือด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาพอสรุปได้ดังนี้คือ

1. ศึกษาวิธีการเบื้องต้นในการวางแผนของบริษัทผลิตยาต่างประเทศในประเทศไทย
2. ศึกษาข้อจำกัดของการวางแผนของบริษัทผลิตยาต่างประเทศในประเทศไทย
3. ศึกษาหลักและกระบวนการวางแผนของบริษัทผลิตยาต่างประเทศในประเทศไทย
4. ศึกษาเทคนิคในการควบคุมการดำเนินงานตามแผนงานที่กำหนดไว้
5. ศึกษาวิธีการตรวจสอบและประเมินผลของแผนการที่ได้ดำเนินงานไปแล้ว

สมมติฐานในการศึกษา

สมมติฐานที่ใช้ในหัวข้อการศึกษาการวางแผนและควบคุมของบริษัทผลิตยาต่างประเทศในประเทศไทยคือ

1. ปัจจุบันผู้บริหารของบริษัทผลิตยาต่างประเทศในประเทศไทย, ลืมใช้การวางแผนที่มีระยะเวลาสั้นขึ้น
2. การวางแผนของบริษัทผลิตยาต่างประเทศในประเทศไทยไม่เป็นอิสระต้องรับนโยบายจากบริษัทแม่ในต่างประเทศ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

จากการศึกษาถึงการวางแผนและควบคุมของบริษัทผลิตยาต่างประเทศในประเทศไทยพอที่จะสรุปประโยชน์ที่จะได้รับเป็นข้อได้ดังนี้คือ

1. ได้ทราบถึงลักษณะพื้นฐานของการวางแผนและควบคุมของบริษัทผลิตยาต่างประเทศในประเทศไทย
2. ได้ทราบถึงผลการปฏิบัติงานจากการวางแผนและควบคุมที่ผ่านมาในอดีตและปัจจุบัน และแนวโน้มของลักษณะแผนงานในอนาคต
3. ได้ทราบถึงข้อจำกัดในการวางแผนและกระบวนการของการควบคุมเพื่อให้อัดคล้องกับการดำเนินงานของบริษัท
4. ได้ทราบถึงวิธีการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของบริษัทผลิตยาต่างประเทศในประเทศไทย
5. ได้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาและปรับปรุงเกี่ยวกับการจัดการและดำเนินงานของบริษัทผลิตยาต่างประเทศในประเทศไทย

ขอบเขตของการศึกษา

เนื่องจากเรื่องที่ศึกษาเป็นเรื่องใหญ่มีขอบเขตกว้างขวาง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์ถึงกระบวนการของการวางแผนและการควบคุมให้เป็นไปตามแผนเฉพาะเพียงขั้นพื้นฐานเท่านั้น โดยมีขอบเขตของการศึกษา คือ จะทำการศึกษาเฉพาะบริษัทผลิตยาต่างประเทศในประเทศไทยหมายถึง เป็นบริษัทผลิตยารักษาคนที่เป็นบริษัทสาขาหรือบริษัทร่วมลงทุนในเครือของบริษัทผลิตยาในต่างประเทศ สำหรับข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาจะรวบรวมจนถึงประมาณกลางปี 2527

ขั้นตอนและวิธีการศึกษา

ผู้วิจัยใช้วิธีการในการศึกษา วิเคราะห์การวางแผนและควบคุมของบริษัทผลิตยาต่างประเทศในประเทศไทย โดยอาศัยหลักการพรรณนาเป็นพื้นฐาน และการวิเคราะห์ที่ควบคู่ไปด้วย โดยมีขั้นตอนและวิธีการศึกษาดังนี้คือ

1. รวบรวมรายชื่อบริษัทผลิตยาต่างประเทศในประเทศไทย จากจุลสารธนาคารกรุงเทพ ฉบับที่ 4 ปี 2525

2. สืบหาข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น

ก) ข้อมูลปฐมภูมิ ได้ติดต่อขอสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงที่เป็นคนไทยทุกบริษัทซึ่งบริษัทผลิตยาต่างประเทศในประเทศไทยมีทั้งสิ้น 18 บริษัทยินยอมให้เข้าสัมภาษณ์ได้ 14 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 77.78 หรือประมาณ 4 ส่วนใน 5 ส่วนของบริษัทผลิตยาต่างประเทศในประเทศไทยทั้งหมด

การสัมภาษณ์นี้ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเองโดยวิธีสัมภาษณ์ดังนี้คือ

1) สัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งมีรายละเอียดดังแสดงในภาคผนวก ก.

2) สัมภาษณ์โดยไม่มีการระบุในแบบสอบถาม ในกรณีที่ข้อมูลมีรายละเอียด

เฉพาะไม่สามารถที่จะออกเป็นแบบสอบถามได้ เช่น รายละเอียดหรือเหตุผลประกอบคำตอบต่าง ๆ ในแบบสอบถาม

ข) ข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อให้เข้าใจถึงสภาพการณ์โดยทั่วไปสำหรับนำมาประกอบการพิจารณาศึกษาการวางแผนและควบคุมของบริษัทผลิตยาต่างประเทศในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและภาวะโดยทั่วไปของอุตสาหกรรมนี้ซึ่งมีผู้ทำการศึกษาไว้บ้างแล้วจากแหล่งต่าง ๆ คือ

1) กฎหมาย พระราชบัญญัติประกาศต่าง ๆ และเอกสารจากหน่วยราชการ เช่น กองวิยาการ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา สำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการลงทุน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นต้น

2) ศึกษาจากหนังสือ เอกสารการวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ ข่าวจากหนังสือพิมพ์และเอกสารต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งจัดอยู่ในประเภทของความรู้ตลอดจนวิยาการต่าง ๆ ทางด้านการวางแผนและควบคุม รวมทั้งข้อมูลของอุตสาหกรรมยาในประเทศไทย

3) หนังสือ รายงาน เอกสารอ้างอิงต่าง ๆ ของสมาคมในอุตสาหกรรม เช่น สมาคมผลิตภัณฑ์เภสัชกรรม เป็นต้น

ปัญหาในการศึกษาค้นคว้า

เนื่องจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนและควบคุมของบริษัทผลิตยาต่างประเทศในประเทศไทยซึ่งเป็นธุรกิจเอกชน ข้อมูลในการวางแผนและการควบคุมให้เป็นไปตามแผนถือเป็นความลับอย่างยิ่ง เพราะแต่ละบริษัทต่างก็เกรงว่าความลับของตนจะรั่วไหลเป็นการเสียเปรียบต่อคู่แข่ง ประกอบกับมีการแข่งขันอย่างรุนแรงในอุตสาหกรรมยาในประเทศไทย (จะกล่าวถึงอีกครั้งในบทต่อไป) เหตุผลเหล่านี้ทำให้บริษัทผลิตยาต่างประเทศในประเทศไทยบางบริษัทขอตัวที่จะไม่ให้สัมภาษณ์และกรอกแบบสอบถาม แต่บริษัทส่วนใหญ่ ก็ยินดีที่จะให้ข้อมูลบางส่วนแต่ไม่สามารถจะให้รายละเอียดได้ทุกคำถาม เพราะเกรงจะเป็นการให้ข้อมูลแก่คู่แข่งและผิดกฎระเบียบของบริษัท นอกจากนี้การสัมภาษณ์ก็ทำได้เพียงผู้บริหารระดับสูงสุดซึ่งเป็นคนไทยเท่านั้น เพราะผู้บริหารระดับสูงสุดที่สั่งมาจากต่างประเทศไม่สะดวกในการให้สัมภาษณ์ สำหรับผู้บริหารระดับรองลงมาหรือผู้บริหารระดับต่ำ ดำเนินงานบริษัทไม่อนุญาตให้สัมภาษณ์ต่อบุคคลภายนอก บุคคลที่สามารถให้สัมภาษณ์ได้ถึงมีเพียงระดับเดียวคือผู้บริหารระดับสูงสุดซึ่งเป็นคนไทย จึงไม่สามารถนำเนื้อหาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เข้าสู่รายละเอียดได้ลึกซึ้งนัก เพราะผู้บริหารระดับสูงสุดที่เป็นคนไทยก็มึนงานล้นมืออยู่แล้ว การขอเข้าสัมภาษณ์ เรื่องการวางแผนซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับความคิดและย่คิดเห็นการสัมภาษณ์ต้องขอเข้าพบหลายครั้งและแต่ละครั้งก็ใช้เวลามาก ทำให้ข้อมูลที่ได้เป็นเพียงข้อมูลขั้นพื้นฐานเท่านั้น สำหรับการนำเสนอมูลผู้วิจัยไม่สามารถเปิดเผยแพร่บริษัทที่ให้สัมภาษณ์ได้โดยตรง จึงขอใช้ตัวอักษร A, B, C ฯลฯ แทนชื่อบริษัทเพราะได้รับการขอร้องจากผู้ให้สัมภาษณ์ว่า

อาจเกิดผลเสียแก่บริษัทได้

ความหมายของคำต่าง ๆ ที่ใช้ในวิทยานิพนธ์

บริษัทแม่ หมายถึง บริษัทแม่และบริษัทร่วมลงทุนในต่างประเทศ

บริษัทผลิตยา หมายถึง บริษัทผลิตยาต่างประเทศในประเทศไทย ซึ่งเป็นบริษัทสาขา
หรือบริษัทร่วมทุนในเครือของบริษัทผลิตยาจากต่างประเทศ